

۱. چرا پس از مدتی دیگر همه ی افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند؟
۲. به جز کشاورزی مردم به چه کارهای دیگری مشغول شدند؟
۳. در گذشته‌های دور با به وجود آمدن تقسیم کار، انسان‌ها نیازهای خود را چگونه برطرف می‌کردند؟
۴. اولین شهرها کجا و چگونه تشکیل شدند؟
۵. تمدن‌های بزرگ چگونه به وجود آمدند؟
۶. در گذشته اداره‌ی سرزمین‌ها به عهده ..... بود.
۷. فرمانروایان برای گسترش قلمرو حکومت خود چه می‌کردند؟
۸. چگونه زمینه برای اختراع خط فراهم شد؟
۹. .... در پیدایش تمدن‌ها و دوام آنها نقش بسیار مهمی داشته است.
۱۰. تمدن‌ها چه ویژگی‌هایی داشتند؟ تمام آنها را نام ببرید.
۱۱. همزمان با پیدایش تمدن‌های باستانی در ایران، در سرزمین ..... نیز تمدن‌هایی پدید آمدند.

درس ۹ نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟

در درس گذشته، خواندید که با شروع کار کشاورزی، انسان‌ها به تدریج زندگی یکجانشینی را آغاز کردند و به این ترتیب، اولین روستاها به وجود آمدند. کشاورزی تغییر بزرگی در زندگی انسان ایجاد کرد. با رواج کار کشاورزی، مواد غذایی به اندازه‌ی کافی تولید و حتی ذخیره می‌شد. در نتیجه، دیگر همه‌ی افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند. پس عده‌ای از مردم به کارهای دیگر مثل ساختن ابزارهای کشاورزی و قایق و نیز داد و ستد مشغول شدند. در نتیجه، تقسیم کار به وجود آمد. در آن زمان، داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا بود. برای مثال، اگر کشاورزی بیشتر از مصرف خود و خانواده‌اش گندم داشت، مقداری از آن را به کسی که ابزارهای کشاورزی می‌ساخت یا ظرف‌های سفالی تولید می‌کرد، می‌داد و وسیله‌ای را که به آن نیاز داشت، می‌گرفت.

مطالعات صفحه به صفحه؛ طرح: سمیرا ابوالقاسمی

فعالیت

به نظر شما داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا چه مشکلاتی را به وجود آورد؟ بعدها برای حل این مشکلات چه وسایلی اختراع شد؟

با گذشت زمان، جمعیت بعضی از روستاهای کنار رودها بیشتر شد و این روستاها به شهر تبدیل شدند. اولین شهرها در کنار رودهای پرآب به وجود آمدند.

گاهی اوقات کالاهایی که با هم مبادله می‌شد ارزش یکسان و مساوی نداشتند و گاهی کالایی را دریافت می‌کردند که مورد نیازشان نبود یا کالاهایی که نیاز داشتند دریافت نمی‌کردند. حمل کالاها تا بازار فروش کار ساده‌ای نبود و بعضی کالاها فاسدشدنی بود و نمی‌شد آنها را زیاد نگه داشت. بعدها برای حل این مشکلات کم کم سکه‌های طلا، نقره .... و بعد پول اختراع شد.

پیدایش تمدن‌ها

با پیدایش شهرهای بزرگ، کم‌کم تمدن‌های بزرگ به وجود آمدند. این شهرها ویژگی‌هایی داشتند. این ویژگی‌ها را در تصویر زیر مشاهده می‌کنید.

اداره‌ی این سرزمین‌ها، به عهده‌ی فرمانروایان بود. فرمانروایان برای برقراری نظم در سرزمین خود و اداره‌ی شهرها و روستاها قانون‌هایی وضع می‌کردند.

برخی از فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر حمله و آنها را تصرف می‌کردند تا قلمرو حکومتشان وسیع‌تر شود. رونق داد و ستد و نیاز انسان به نوشتن قراردادها و نگه‌داشتن بعضی اطلاعات، زمینه را برای اختراع خط فراهم کرد. اختراع خط در پیدایش تمدن‌ها نقش بسیار مهمی داشته است.

ویژگی‌های تمدن

خط

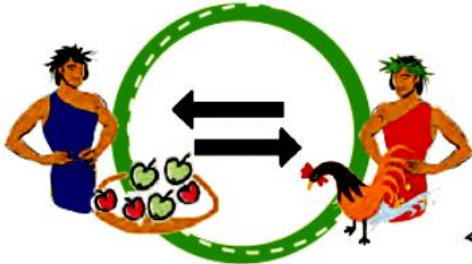
حکومت و فرمانروا

آثار هنری

داد و ستد

تمدن

تقسیم کار و مهارت در کارها

عقاید مذهبی

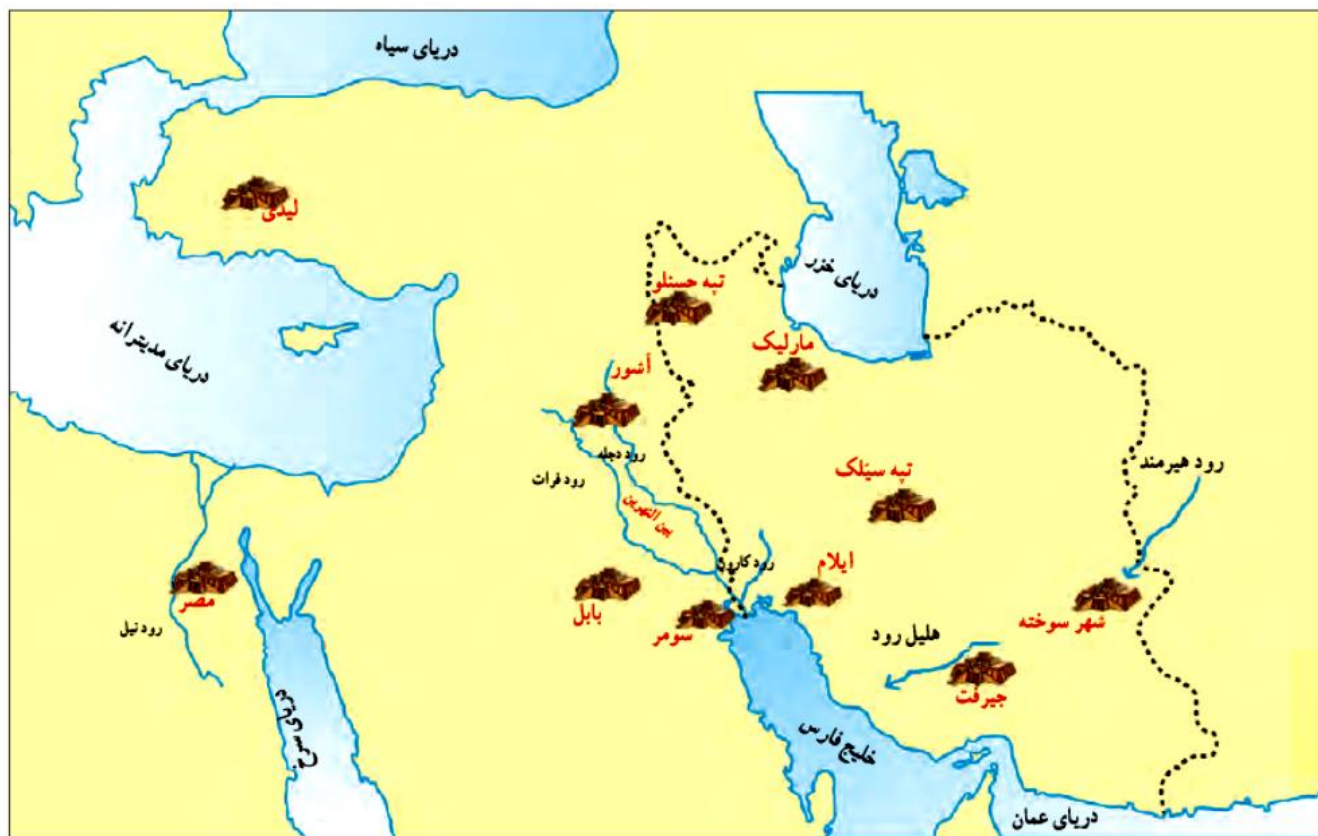

قانون و مقررات

۱۲. منظور از تمدن بین النهرین چیست؟
۱۳. تمدن ..... حدود ۴ تا ۵ هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروز ..... نام دارد، پدید آمد.
۱۴. یکی از پادشاهان ایلامی شهر ..... را پایتخت ایلام قرار داد.
۱۵. ویژگی‌های شهر شوش را بیان کنید.
۱۶. مردم ایلام به چه کارهایی مشغول بودند؟
۱۷. در سرزمین ایلام، پرستش‌گاه چه مکانی بود و در کجا ساخته می‌شد؟
۱۸. پرستش‌گاه مشهور و عظیم تمدن ایلام چه نام دارد و در نزدیکی کدام شهر است؟
به نقشه‌ی زیر توجه کنید. روی این نقشه تمدن‌هایی را مشاهده می‌کنید. همزمان با پیدایش تمدن‌های باستانی در ایران، در سرزمین بین‌النهرین (بین دو رود دجله و فرات) نیز تمدن‌هایی پدید آمدند.

فعالیت

- چند تمدن از روی نقشه نام ببرید. سومر - بابل - آشور - مصر - جیرفت - شهر سوخته
- این تمدن‌ها در کنار کدام رودها پدید آمده‌اند؟ دجله - فرات - نیل - هلیل رود - هیرمند
- دو تمدن باستانی را که در گذشته‌های دور در ایران پدید آمدند و از بین رفتند، نام ببرید.
شهر سوخته - جیرفت - تپه سیلک

تمدن ایلام

کشور ما محل پیدایش تمدن‌های گوناگونی بوده است. بیاید با یکی از این تمدن‌ها آشنا شویم.

تمدن ایلام حدود چهار تا پنج هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروز خوزستان نام دارد، پدید آمد

یکی از پادشاهان ایلامی، شهر شوش را پایتخت قرار داد و این شهر به شهری بزرگ و آباد تبدیل شد. شهری که مزارع وسیع کشاورزی در اطراف آن و بازارهای بزرگی در داخل آن وجود داشته است.

مردم ایلام به کشاورزی، دامداری، فلزکاری، سفالگری، نجاری، مجسمه‌سازی، تجارت و... مشغول بودند.

این تصویر سر باقیمانده از یک برجم ایلامی از جنس برنز است.

در سرزمین ایلام پرستش‌گاه‌های (معابد) بزرگی ساخته شده بود که مردم در آنجا خدایان ایلامی را عبادت می‌کردند. در آن دوره پرستش‌گاه‌ها را به صورت بناهایی عظیم در مکان‌های بلند می‌ساختند. پرستش‌گاه مشهور عظیم چغازنبیل یکی از این بناهاست که امروزه می‌توان باقی‌مانده‌ی آن را در نزدیکی شهر شوش دید.

گردشگران در حال بازدید از معبد چغازنبیل که از دوره‌ی تمدن ایلام به جا مانده است. (استان خوزستان)

۱۹. چگونه می‌توان فهمید که ایلامی‌ها از خط میخی استفاده می‌کرده‌اند؟
۲۰. پیش از اختراع خط میخی، ایلامی‌ها از خط ..... استفاده می‌کردند.
۲۱. منظور از خط تصویری چیست؟

بخشی از دیوار جفازنبیل که روی آجرهای آن خط ایلامی‌ها دیده می‌شود.

از لوح‌های گلی به‌جا مانده از آن روزگار می‌توان پی برد که ایلامی‌ها از خط میخی استفاده می‌کرده‌اند. البته پیش از اختراع خط میخی، ایلامی‌ها از **خط تصویری** استفاده می‌کردند. در خط تصویری برای نوشتن هر چیز شکل آن را می‌کشیدند.

خط تصویری

فعالیت

- ۱- روی نقشه نام رودی را که تمدن ایلام در کنار آن به‌وجود آمده است، پیدا کنید. **کارون**
- ۲- تمدن ایلام در محدوده‌ی کدام استان امروزی ایران پدید آمده بود؟ **خوزستان**
- ۳- آیا تمدن ایلام ویژگی‌هایی را که در شکل صفحه‌ی ۳۷ آمده، داشته است؟ این ویژگی‌ها را بیان کنید.